

AUTOMOBILITA

Ondřej Muliček

Robert Osiman

Jiří Maly

Illustrace: Ondřej Muliček

AUTOMOBILITA jako SYSTÉM

a car is not a car because of its physicality but because systems of provision and categories of things are "materialized" in a stable form; and this generates the distinct affordances that the car provides for the hybrid of the two.
Simon Schler

the self-organizing, self-generating, non-linear world-wide system of cars, car-drivers, roads, petroleum supplies, and many novel objects, technologies, and signs...
Udo Wachtel

CO JE TO AUTO / AUTOMOBILITA?

dle Urryho:

- 1 technicky vyspělý výrobek
- 2 předmět individuální spotřeby určitou užívání a symbolickou hodnotou
- 3 extrémní složitý "ekosystém" technických a uplatněníských provazů
- 4 dominující forma "kvaži-privátní" mobility, která podtrhuje ostatní formy
- 5 kulturní prvek konstituující chápání "příjmu" svobodného života
- 6 významný faktor explikace environmentálních zdrojů

AUTOMOBILITA jako INTERDISCIPLINÁRNÍ TĚMA?

geografie | sociologie | technické vědy | environmentální vědy | historie | dzemní | dopravní plánování | ekonomie ...

KYBORG ŘIDIČ-AUTO

kyborgizace: dočasná "asembliáž" těla a stroje rozřízujucí či substituující tělesně schopnosti řidiče / uživatele auta

koncept "affordance" (Gibson)
kvality objektu, které přetvárají jeho potenciální využití
řídít, věžit, řidičská náročnost, finanční náročnost, statusová symbolika

míra kyborgizace / infrastrukturální náročnost

pro kde typy kyborgů jsou plánovaná současná města?

pro kde typy kyborgů jsou formulovány veřejné politiky a investice?

SYMBOLIKA SVobody

flexibilita automobilu

(náhradní) voda, rada, parkovací parkoviště, uživatel a výhledy času
dane je často rozbíráno a rozprávěno
organizace vozidel a jinou technikou, na rozdíl od nepropojených fragmentů
individualistic timetabling
výkonné nároky na časoprostorovou
rozložitost
"donutci k flexibilitě"

Železná klec / iron cage

oddělení uživatelského auta od světa
světa (počínaje s výrobou)
podřízení uživatelského auta technikou, legislativou a jinou přepisovací, na rozdíl od nepropojených fragmentů
seukromí automobilu
versus
odřízenost a anonymita

DRIVE-IN CULTURE Kenneth T. Jackson

1950 - 1980 americká populace narostla o 50 %, počet automobilů o 200 %

GARÁŽ	MOTEL	BENZÍNOVÁ PUMPA
časem mezi 1950. a 1980. garáž zajímala i US rostoucí dorozdíl výroby 1/3 při růstu domu	pojem použitý poprvé v roce 1926 pro zařízení zahrnující parkovací automobil a pohonného poleže	výšej pro technického zákazníka, pás autokempu až po místního místo (minimální položky)
sozialelytický fenomén dostavování garáží v sociálněm kontextu	AUTOKINO	zajíždělo od 30. do 70. let výhod parkování na území bývalých
versus odřízenost a anonymita	zajíždělo od 30. do 70. let výhod parkování na území bývalých	

jak často vyplňuje auto své osudy
v kontextu? 44 %
v kontextu
u jednotlivých rodin
nebo rodin
a rodinou? 56 %

jak často vyplňuje řidiči v kontextu
výroby až po kontextu? 44 %
v kontextu
u jednotlivých rodin
nebo rodin
a rodinou? 56 %

SOUČASNÁ AUTOMOBILITA v ČR

DĚKUJI ZA POZORNOST

DRIVE-IN CULTURE

VELKÁ BRITÁNIE - URBAN HIGHWAYS

USA - DRIVE IN SOCIETY
„Building of drive-in structures to serve a sector of their population has culminated in an elaborate form.“
William Morgan (1950) - *Designs for Motorways*
americké plánování (40. a 50. let) bylo v silné konkurenční soutěži s britskými („drive-in“) a kanadskými („drive-through“) modely
1956 - The Interstate Highway Act, vyplňující všechny 48 států a všechny dálnice zajišťují všechny 100 % výdaje na dálnice
Dopravní systém USA je výsledkem vývoje, který se výrazně liší od britského, kanadského a francouzského systému, protože vývoj v USA byl výsledkem vývoje výrobků a vývoje jednotlivých částí

SOCIALISTICKÁ AUTOMOBILITA?

Thus we should approach automobilita in Eastern Europe as both connected to global economic trends and manifesting itself in ways that are specific to the context of state socialism, as well as to the idiosyncrasies of individual socialist states.
Le Nouvel 2011

Československá car culture – socialistická éra

silná preferenční hromadné dopravy

symbol ideologicky sdílené cesty k socialismu
mobilitu prostřednictvím VHD (ze plánovat:
možnost kontroly mobility

silný vztah k autu s mnoha rozdíly

ideologický risk auto = svoboda = polohy = autonomie

SOCIALISTICKÁ AUTOMOBILITA?

For us, the capitalist, private ownership-based use of the car is a path to be avoided. We will provide [for] our population in a socialist manner...
Chrusčov 1960

SSSR - myšlenka kolektivního užívání osobních aut

- taxikáři
- systém organizované car-sharing
období přidělování aut - napsal Polášek, Madarsko
symbol zlepšených standardů
životu a úrovni spotřeby
auto dokonce jako nástroj
stabilizace společnosti
„A car owner pays more than insurance premiums, he buys petrol and oil. Thus, he has to be a conscientious and efficient worker, he cannot afford any extravagances or luxuries on the job.“
Wojciechowski 1981

automobility without 'system of automobility'

SOUČINTEL VLIVU STUPNĚ AUTOMOBILIZACE

pocet vozidel na 1000 obyvatel 700 600 500 400
stupeň automobilizace
pocet osob na automobil 1,43 1,67 2,00 2,5

stupně 1 1,78 1,96 1,26 1
Souběžný stupeň automobilizace je jedním ze součinitelů, kterými se upravuje výpočtená potřeba parkovacích a odstavných stání pro jednotlivé typy vozidel.

V souladu s dobovou celkovou významností města Brna používá hodnota součinitel 1,25 a je ihned jasné, že se jedná o centrum města, hromadnou dopravou dobré obslužnosti či okrajovou část města.
Například plocha původního přezimovacího domku na Palackého ulici je případně místským dílem s odchody v parteru a byty ve výškách patkách, tak jak to bylo využíváno v době komunistického režimu, když bylo možné využít všechny půdorysy a místní stany. Která jeho část byla využívána k parkování kvalitněji - zajistit by v takovém případě většímu znamení využívání dnešní podzemních parkovacích.

POZICE UŽIVATELE AUTA

kognitivní disonance

nezáleží využívání se a riziku automobilové dopravy a známými ekologickými důsledky

post fixních nákladů

když vysokým finálním nákladem automobilisty dává ekonomický smysl auto využívat často a rozsáhlé

efekt "kukaččího hnězda"

požádat auto do domácího větříku vede k redukcii používání ostatních druhů dopravy

AUTOMOBILITA

Ondřej Mulíček

Robert Osman

Jiří Malý

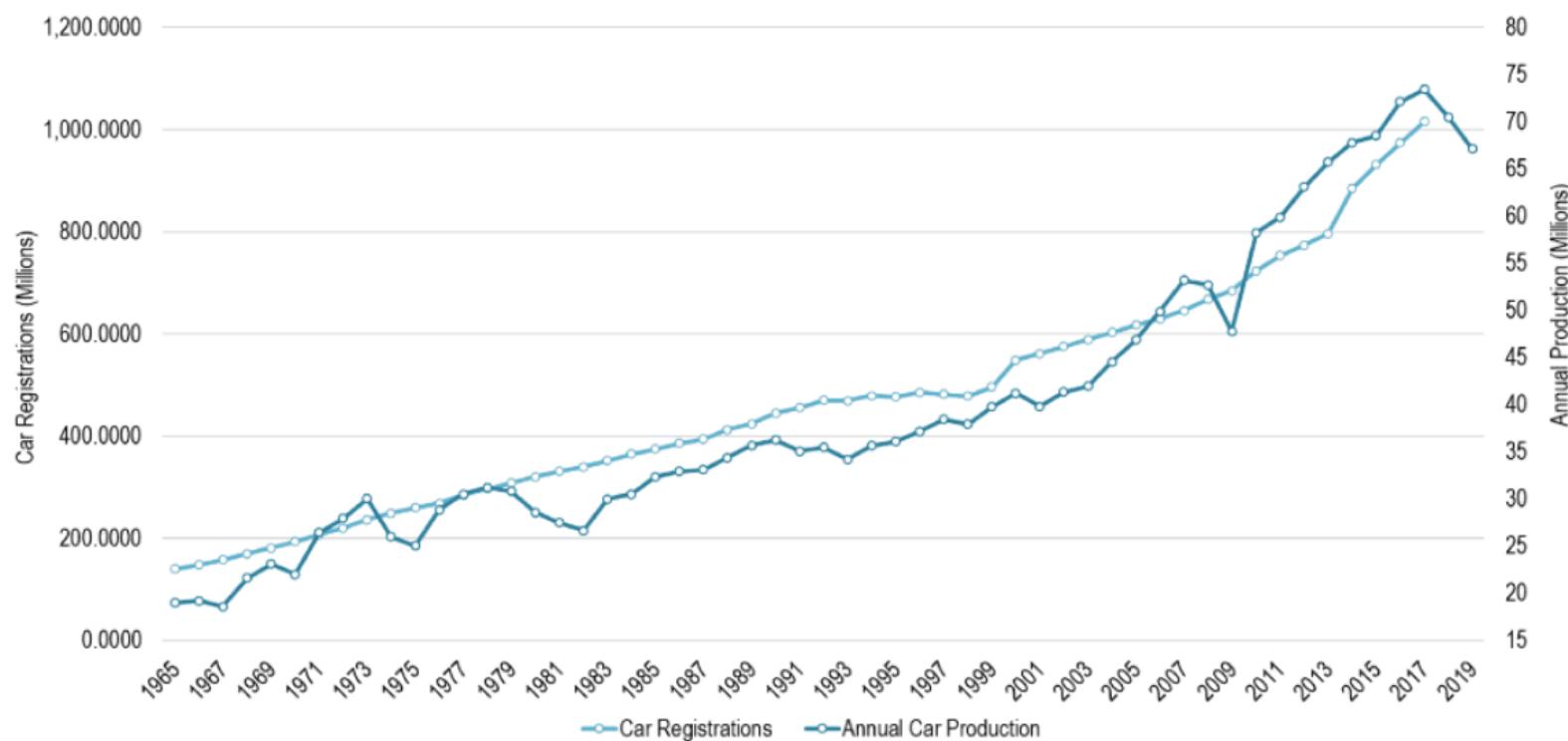
AUTOMOBILITA jako SYSTÉM

a car is not a car because of its physicality but because systems of provision and categories of things are “materialized” in a stable form’, and this generates the distinct affordances that the car provides for the hybrid of the car driver...

Slater 2001

the self-organizing, self-generating, non-linear world-wide system of cars, car-drivers, roads, petroleum supplies, and many novel objects, technologies, and signs...

Urry 2004

CO JE TO AUTO / AUTOMOBILITA?

dle Urryho:

- 1** technicky vyspělý výrobek
- 2** předmět individuální spotřeby určitou užitnou a symbolickou hodnotou
- 3** extrémně složitý "ekosystém" technických a společenských provazeb
- 4** dominující forma "kvazi-privátní" mobility, která podřizuje ostatní formy
- 5** kulturní prvek konstituující chápání "plného" svobodného života
- 6** významný faktor explotace environmentálních zdrojů

AUTOMOBILITA jako INTERDISCIPLINÁRNÍ TÉMA?

geografie | sociologie | technické vědy | environmentální vědy |
historie | územní a dopravní plánování | ekonomie ...

dopady do
urbánní
struktury

integrace auta
do
každodenního
života

technologické
inovace

environmentální
zatížení

ekonomické
externality

kulturní
symbolika
auta

KYBORG ŘIDIČ-AUTO

kyborgizace dočasná "asembláž" těla a stroje rozšiřující či substituující tělesné schopnosti řidiče / uživatele auta

konceprt "affordance" (Gibson)

kvality objektu, které předurčují jeho potenciální využití

rychlosť

velikost

řidičská náročnost

finanční náročnost

statusová
symbolika

míra kyborgizace / infrastrukturní náročnosti

pro jaké typy kyborgů jsou plánována současná města?

pro jaké typy kyborgů jsou formulovány veřejné politiky a investice?

SYMBOLIKA SVOBODY

flexibilita automobilu

(zdánlivá) svoboda pohybu jakýmkoli směrem a v jakýkoli čas

daní je často rozbití časoprostorové organizace každodenního života do nepropojených fragmentů

individualistic timetabling

zvýšené nároky na časoprostorovou koordinaci

"donuceni k flexibilitě"

železná klec / iron cage

oddělování uživatele auta od vnějšího světa (pohyb typu balet)

podřízení uživatele auta technickým, legislativním a jiným předpisům / nařízením (pohyb typu řeka)

soukromí automobilu

versus

odtrženost a anonymita

AUTOMOBIL jako STATUSOVÝ SYMBOL

postupné etablování automobilu jako předmětu masové spotřeby

značný rozdíl mezi kapitalistickými zeměmi a socialistickým blokem

Pierre Bourdieu

..consumption as a game of distinction, in which different classes compete for cultural capital or status honor...

a

auto jako
řemeslný
výrobek

přelom 19. a 20. st.

automobil jako
symbol
zámožnosti
vyšší buržoazie

b

počátky
masové
výroby

od 1908 (Ford T)

erodování
výlučnosti
vlastnictví
automobilu

kvalitativní rozdíly
mezi auty

c

období
"masové
individualizace"

období po II. svět. válce

shlazování
technických/
kvalitativních
rozdílů

AUTO A DOMOV

od 60. let 20. století v GB garáž vnímána jako neoddělitelná součást nově plánovaného domu

identifikace auta s domovem car as a dwelling / mobile home

příspěvek automobilu k postupné (prostorové) emancipaci žen

posilování významu jádrové rodiny (společně s dalšími technologiemi jako byla TV a ledničky)

In this respect the car contained the possibility of expanding cultural and geographical horizons while simultaneously reinforcing domestic privacy, a paradox which Raymond Williams, writing about television in 1974, captured in the term 'mobile privatization'

America's "best deal" in an all around family car!

A beautiful Studebaker sedan...an all-purpose cargo carrier...all in one! Brilliant Studebaker power...your choice of two great engines...a V-8 or a 6!

Gas economy team-mate of the '55 Mobilgas Run winner!

Priced right down with the lowest!

You're driving something really smart — when you're the proud owner of this distinctive Studebaker station wagon.

Easy to park—easy to handle—mothers with active youngsters love it for shopping and other errands. Dads find it just right for business use and vacationing. It's a handsome 6-passenger sedan with plenty

of cargo space normally—and 6 full feet of load capacity when you fold up the rear seat.

See your Studebaker dealer for a try-out drive right away...and remember these colorful Studebaker station wagons are priced right down with the lowest. "Best deals" anywhere!

STUDEBAKER

STUDEBAKER DIVISION OF STUDEBAKER-PACKARD CORPORATION... ONE OF THE 4 MAJOR FULL-LINE PRODUCERS OF CARS AND TRUCKS

"AUTOMOBILOVÝ" ČASOPROSTOR

automobil jako faktor časoprostorového **rozpojování** | **tunelového efektu** | **teleportace**

důsledek relativně nízké náročnosti na korporeálný pohyb? ztráta tělesného měřítka?

NON-PLACES (Marc Augé)

whereas place or 'anthropological place' is seen to be **localized, familiar, known, organic, occupied and meaningful** ..., non-places effect a certain detachment between the individual and the spaces he or she traverses: 'They are the spaces of **circulation, communication and consumption**, where solitudes coexist without creating any social bond or even a social emotion...'

problematika **LIMINÁLNÍCH PROSTORŮ**

používání automobilu vede k časté snaze vyhýbat se **liminálním / přechodovým** prostorům a časům

problém efektivity P&R parkovišť, sdílení aut, apod.

POZICE UŽIVATELE AUTA

kognitivní disonance

neustálé vyrovnávání se s riziky automobilové dopravy a známými ekologickými důsledky

past fixních nákladů

kvůli vysokým fixním nákladům automobility dává ekonomický smysl auto využívat často a rozsáhle

efekt "kukaččího hnízda"

pořízení auta do domácnosti většinou vede k redukci používání ostatních druhů dopravy

DRIVE-IN CULTURE Kenneth T. Jackson

1950 - 1980 americká populace narostla o **50 %**, počet automobilů o **200 %**

GARÁŽ

okolo roku 1960 garáž zaujímala v US rodinných domech okolo 1/3 plochy domu

sociologický fenomén detašovaných garáží v socialistickém bloku

MOTEL

pojem použitý poprvé v roce 1926 pro zařízení umožňující parkovat automobil přímo vedle pokoje

AUTOKINO

zlatá éra od 30. do 70. let
využití parkovišť
nákupních center

BENZÍNOVÁ PUMPA

vývoj od technického zařízení, přes autocentrum až po nákupní místo (minimart style)

DRIVE-IN CULTURE

VELKÁ BRITÁNIE - URBAN HIGHWAYS

Birmingham

Glasgow

Londýn

USA - DRIVE IN SOCIETY

„...building of drive-in structures to serve a motor-driven population has ushered in completely new architectural form..“

Willard Morgan (1929) v časopise American Builder

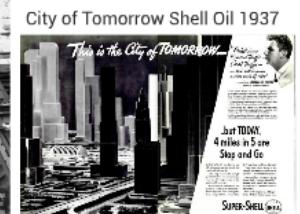
americké plánování ve 40. a 50. letech silně ovlivněno automobilovým lobbyingem ([Automobile Manufacturers Association](#), [American Trucking Association](#), [American Parking Association](#), [American Road Builders Association](#))

1956 - The Interstate Highway Act; naplánováno více než 40 000 mil nových dálnic zaplacených z 90 % z veřejných rozpočtů

Důvody podpory: nebezpečnost stávajících dálnic | časté zácpy | podpora podnikání snížením dopravních nákladů | možnost evakuace obyvatel velkých měst v případě jaderného útoku

FUTURAMA 1939/1940
sponzorováno General Motors

City of Tomorrow Shell Oil 1937

FUTURAMA 1939/1940

sponzorováno General Motors

City of Tomorrow Shell Oil 1937

This is the City of TOMORROW—

Pedestrians—
Express Traffic—
Local Traffic—
— each will be given
a clear path by 1960

*—predicts NORMAN BEL GEDDES,
authority on future trends.*

"When traffic delays and confusion seem hopeless, remember that most of us are working on the problem. Already we have the answer to local streets and country highways from front stop and go . . . to expressways to be abandoned—just roll on and stop 100 miles from the city limits."

"Local traffic will use the FULL width of the streets. Intersections will be planned so that turning and loading and unloading will be done outside the building."

"High-speed, long-distance traffic will have its own elevated, one-way lanes, no stoplights or intersections."

**but TODAY,
4 miles in 5 are
Stop and Go**

STOP-AND-GO driving is not
only annoying, but also is
expensive. And you do.

One stop every minute enough
gasoline to take you 5 city blocks
... and 30 stops a day is the
average for the average motorist.

Automotive engineers term
Super-Shell "motor-dispensible."
It gives you all the speed it is
capable of, and completely
idle power.

With the regular use of Super-Shell, A Shell dealer is near you.

SUPER-SHELL SHELL

SOCIALISTICKÁ AUTOMOBILITA?

Thus we should approach automobility in Eastern Europe as both connected to global economic trends and manifesting itself in ways that are specific to the context of state socialism, as well as to the idiosyncracies of individual socialist states."

Le Normand 2011

československá car culture – socialistická éra

silná preference veřejné hromadné dopravy

symbol ideologicky sdílené cesty k socialismu

mobilitu prostřednictvím VHD lze plánovat:

možnost kontroly mobility

složitý vztah k autům s mnoha rozporů

ideologický risk auto = svoboda = pohyb = autonomie

SOCIALISTICKÁ AUTOMOBILITA?

For us, the capitalist, private ownership-based use of the car is a path to be avoided. We will provide [for] our population in a socialist manner...

Chruščov 1960

SSSR - myšlenka kolektivního užívání osobních aut

- taxislužby
- státem organizovaný car-sharing

období přidělování aut –
např. Polsko, Maďarsko

symbol zlepšených standardů
života a úrovně spotřeby

auto dokonce jako nástroj
stabilizace společnosti

„A car owner pays taxes and insurance premiums, he buys petrol and oil. Thus, he has to be a conscientious and efficient worker; he cannot afford any extravagances or fracases on the job.“

Wróblewski 2011

automobility without 'system of automobility'

součinitel vlivu stupně automobilizace

počet vozidel na 1000 obyvatel	700	600	500	400
stupeň automobilizace				
počet osob na automobil	1,43	1,67	2,00	2,5
součinitel	1,75	1,50	1,25	1

Součinitel vlivu stupně automobilizace je jedním ze součinitelů, kterými se upravuje vypočtená potřeba parkovacích a odstavných stání pro jednotlivé typy budov.

V současné době se na celém správním území města Brna používá hodnota součinitele 1,25 a je lhostejno, zda se jedná o centrum města, hromadnou dopravou dobře obsluženou či okrajovou část města.

Například přestavba původního přízemního domku na Palackého ulici na pětipodlažní městský dům s obchody v parteru a byty ve vyšších patrech, tak jak by to na významné městské třídě bylo přirozené a žádoucí, je velmi obtížná. Počet parkovacích a odstavných stání, která jsou zapotřebí – především kvůli součiniteli – zajistit by v takovém případě většinou znamenal vybudování dvou podzemních podlaží

SOUČASNÁ AUTOMOBILITA v ČR

jak často využíváte auto pro cestu do zaměstnání?

VŽDY 46 %

jak často využíváte auto pro nakupování?

VŽDY 58 %

jaké jsou důvody pravidelného nevyužívání automobilu ve Vašem každodenním životě?

NEMÁM K DISPOZICI AUTO

NEMÁM ŘIDIČSKÉ OPRÁVNĚNÍ

JE TO PROVOZNĚ NÁKLADNÉ

jaké jsou důvody Vašeho rozhodnutí využívat osobní automobil?

u zaměstnání

u rodinných důvodů

u nakupování

ÚSPORA ČASU

ÚSPORA ČASU
PRAKTICKÉ
DŮVODY

naznačte negativní dopady do Vašeho života vyplývající z nevyužívání osobního automobilu

OMEZENÉ MOŽNOSTI NAKUPOVÁNÍ
ZÁVISLOST NA VEŘEJNÉ DOPRAVĚ ČI
JINÝCH OSOBÁCH VLASTNÍCÍCH
AUTOMOBIL

pokud jste zažili situaci, kdy jste ztratili možnost využívat automobil, jaké byly významné vyvolané dopady?

ZVÝŠENÍ ČASOVÉ ZÁTĚZE

NARUŠENÍ PRAVIDELNÝCH RYTMŮ

OMEZENÍ NAKUPOVÁNÍ

jako málo významná byla hodnocena ztráta prestiže či zvýšení finanční zátěže

existují situace, ve kterých byste využil(a) automobil?

LÉKAŘ

NAKUPOVÁNÍ

DOVOLENÁ

PŘEPRAVA VĚTŠÍCH NÁKLADŮ

**jak často využíváte auto pro cestu
do zaměstnání?**

vždy 46 %

**jak často využíváte auto pro
nakupování?**

vždy 58 %

jaké jsou důvody Vašeho rozhodnutí využívat osobní automobil?

u zaměstnání

u rodinných důvodů

u nakupování

ÚSPORA ČASU

**ÚSPORA ČASU
PRAKTICKÉ
DŮVODY**

**pokud jste zažili situaci, kdy jste ztratili
možnost využívat automobil, jaké byly
významné vyvolané dopady?**

**ZVÝŠENÍ ČASOVÉ ZÁTĚŽE
NARUŠENÍ PRAVIDELNÝCH RYTMŮ**

OMEZENÍ NAKUPOVÁNÍ

jako málo významná byla hodnocena
ztráta prestiže či zvýšení finanční zátěže

**jaké jsou důvody pravidelného
nevyužívání automobilu ve Vašem
každodenním životě?**

**NEMÁM K DISPOZICI AUTO
NEMÁM ŘIDIČSKÉ OPRÁVNĚNÍ**

JE TO PROVOZNĚ NÁKLADNÉ

**naznačte negativní dopady do Vašeho
života vyplývající z nevyužívání
osobního automobilu**

**OMEZENÉ MOŽNOSTI NAKUPOVÁNÍ
ZÁVISLOST NA VEŘEJNÉ DOPRAVĚ ČI
JINÝCH OSOBÁCH VLASTNÍCÍCH
AUTOMOBIL**

**existují situace, ve kterých byste
využil(a) automobil?**

LÉKAŘ

NAKUPOVÁNÍ

DOVOLENÁ

PŘEPRAVA VĚTŠÍCH NÁKLADŮ

DĚKUJI ZA POZORNOST

